

24 . Hârșova | Județ: Constanța | Punct: Tell | Anul: 2011

Anul: 2011

Cod RAN: 60810.02

Perioade: Preistorie

Epoci: Preistorie, Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Neatribuit

Autori: Constantin Haită, Monica Mărgărit, Dragomir Nicolae Popovici, Valentin Radu, Bernard Randoin, L. Niță, A. Ilie

Instituții: Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național de Istorie a României, Ministerul Culturii Franta, Muzeul Național de Istorie a României, Complexul Național Muzeal "Curtea Domnească", Târgoviște

Raport

Materialul arheologic aparținând industriei materiilor dure animale, descoperit în campania 2017, este întru-totul special, deoarece conține toate produsele și subprodusele lanțului operator specifice unui atelier de debitaj al cornului de *Cervus elaphus* (Tabel 4). Astfel, am inventaria nu mai puțin de 49 de așchii, provenind din țesutul compact al cornului. Acestea sunt resturi de debitaj, rezultate din percuție directă longitudinală (Pl. 4/a). Cele mai multe exemplare sunt desprinse transversal prin flexionare, percuția (Pl. 4/b) fiind prezentă doar la 15 dintre ele. Se adaugă două raze (Pl. 4/c) și un fragment de axă, prea scurte pentru a putea fi transformate în unelte, desprinse prin percuție. Alte tipuri de resturi de debitaj constau în zona bazală a cornului căzut, segmentată prin percuție (1 exemplar) de restul ramurii sau zona bazală a cornului provenind de la animale vâdate, detașată de pe craniu tot prin percuție (3 exemplare) (Pl. 4/d). Aceste piese sunt extrem de importante deoarece dovedesc exploatarea ambelor tipuri de coarne: recoltate sau recuperate de la animale vâdate. Suporturile sunt reprezentate de două fragmente de axă (Pl. 4/e) și două raze. Au fost obținute atât suporturi plate (2 exemplare), cât și în volum (2 exemplare). Predomină percuția, ca tehnică de debitaj, cu excepția unui suport dintr-o rază, obținut printr-o metodă de extracție, ce a implicat dublul rainurage (Pl. 4/f), o metodă extrem de rar folosită în ansamblurile eneolitice, pentru acest tip de materie primă. Am inventariat două preforme, din care prima este doar un mic fragment din peretele compact, la care perlatura a fost eliminată prin raclage. Cea de a doua piesă este o rază bazală (Pl. 4/g), obținută prin segmentare în percuție aplicată în jurul întregii circumferințe (Pl. 4/h), continuată cu detașarea în percuție. La nivelul vârfului, s-a inițiat un procedeu de amenajare a unui front activ de tip daltă, prin câteva lovături în percuție (Pl. 4/i). Piesa a rămas în acest stadiu intermediar de prelucrare. Piesele finite sunt în număr de șase dar la patru dintre acestea nu putem stabili funcționalitatea, deoarece sunt puternic fracturate. La trei dintre ele se păstrează zone din frontul activ, amenajat prin percuție și, apoi, fasonat prin abraziune doar la un singur exemplar. Cea de a patra piesă (Pl. 4/j) indeterminată ca funcționalitate, provine din zona bazală a unui corn. Întreaga suprafață a fragmentului are perlatura eliminată prin percuție, după care a fost fasonată prin abraziune. Transversal, avea o perforație cu morfologie circulară, inițiată prin percuție și finalizată prin rotație. Piesa este ruptă la nivelul acestei perforații. O daltă (Pl. 5/a) a fost confecționată dintr-o rază, segmentată prin percuție în jurul întregii circumferințe. Perlatura a fost eliminată integral în percuție. La nivel proximal, perforația a fost realizată prin rotație bifacială (Pl. 5/c). Frontul activ a fost creat unifacial prin așchiere (Pl. 5/b), pentru a forma fațeta oblică. Uzura este foarte avansată, cu formarea unei mici concavități la nivel median și striuri funcționale paralele axei (Pl. 5/d-e), ce au acoperit stigmatul tehnologic. Cea de a doua piesă finită este un pandantiv (Pl. 5/f), confecționat din corn de *Capreolus capreolus*. Nu cunoaștem procedeul de segmentare, deoarece piesa este ruptă la nivelul

unei perforații (Pl. 5/g) realizată prin rotație unifacială, dinspre fața concavă. Suprafața piesei a fost amenajată prin raclage longitudinal (Pl. 5/h). Și în cazul osului, am identificat și alte produse ale lanțului

operator, în afara pieselor finite. Astfel, două metapodii de ovicaprin (Pl. 6/a) au fost bipartiționate prin dublu rainurage (Pl. 6/b). Nu există o etapă de fasonaj, de aceea piesele pot fi considerate suporturi. Din os, au fost confecționate cinci spatule, folosinduse același tip de os, respectiv coasta de Bos/Cervus. Suportul este plat (Pl. 6/c), la patru exemplare, obținut în bipartiție prin percuție, fără amenajarea laturilor de debitaaj sau eliminarea țesutului spongios de pe fața inferioară. Una din piese conservă volumul anatomic al coastei. Frontul activ a fost amenajat prin abraziune uni (3) sau bifacială (2) (Pl. 6/d), aplicată doar la nivelul extremității. Abraziunea este evidentă și suprapune uzura, dovedind că piesele au fost reascuțite, pentru a menține frontul activ eficient. Striurile funcționale sunt paralele cu axa principală (Pl. 6/e), ilustrând care a fost sensul de mișcare al pieselor. Pentru confecționarea celor patru vârfuri (Pl. 6/f), au fost folosite, în egală măsură, suporturile plate și cele conservând volumul anatomic. În primul caz, a intervenit o metodă de partiții succesive, cu ajutorul rainurage-ului (Pl. 6/i) și a percuției. Laturile de debitaaj au fost regularizate prin abraziune la un singur exemplar. Amenajarea vârfului s-a realizat prin raclage (Pl. 6/h), în jurul întregii circumferințe. În cazul suportului în volum, a fost aplicată o lovitură în percuție, creând o fractură oblică. Planul de fractură a fost integral abrazat. Frontul activ este afectat de uzură, la toate exemplarele, dobândind o morfologie rotunjită (Pl. 6/g). Două dălțițe au fost confecționate pe suport în volum. Frontul activ a fost amenajat printr-o lovitură în percuție, cu laturile rămase brute. Extremitate a fost abrazată uni (1) sau bifacial (1). Fil du tranchant este destul de afectat de uzură, dobândind o morfologie dantelată, asociată unor striuri longitudinale destul de adânci, paralele între ele, dovedind că au fost prelucrate și materiale ceva mai dure cu aceste dălțițe. Cea de a treia piesă (Pl. 6/j) este pe suport plat obținut prin bipartiție longitudinală în percuție, cu laturile rămase în stare brută. La nivel distal, a fost aplicată o abraziune bifacială (Pl. 6/k). Uzura piesei este avansată, cu formarea unei mici concavități la nivel median și dispariția striurilor de abraziune. În schimb, striurile funcționale sunt destul de adânci, dispuse longitudinal cu axa piesei (Pl. 6/l-m). Un os plat, provenind de la un mamifer de talie mare, a fost utilizat pentru a confecționa o piesă specială, posibil o seceră (Pl. 7/a). Cel mai probabil, mânerul a fost creat prin lovituri în percuție, după care planul de debitaaj a fost amenajat prin raclage (Pl. 7/b). Frontul activ (reprezentat de zona concavă) este fasonat prin abraziune (Pl. 7/c). Are o morfologie rotunjită cu lustru și striuri longitudinale (Pl. 7/d), ce au afectat stigmatete tehnologice. Două fragmente de coastă de Bos/Cervus (Pl. 7/e) ridică semne de întrebare privind modul de utilizare, dar stigmatetele conservate sunt extrem de interesante. Pe fața concavă se dezvoltă un lustru macroscopic, cel mai probabil derivat din manipulare. Pe fațeta convexă apar șanțuri transversale (Pl. 7/f), dispuse la distanțe neregulate, având o lungime de c. 10 mm și o lățime de c. 2,5 mm. Adâncimea nu este uniformă, unele sunt abia conturate, altele sunt adânci. În interiorul șanțurilor se dezvoltă striuri fine paralele cu șanțul (Pl. 7/g-h). Spațiul dintre șanțuri este caracterizat de lustru macroscopic și striuri fine, de asemenea paralele cu șanțurile. Astfel de stigmata au apărut printr-un procedeu de presiune și, în opinia noastră, au o origine funcțională, nu una tehnologică. Un mâner (Pl. 7/i) a fost obținut prin segmentarea și eliminarea unei epifize prin sciage (Pl. 7/j), după ce, în prealabil, suprafața de segmentare a fost ușor amenajată prin raclage longitudinal (Fig. 7/k). În cazul a trei vertebre de pește (Pl. 8/a), apofizele vertebrale au fost detasate prin flexionare. Într-un singur caz, s-a acordat atenție esteticii piesei, conturul fiind regularizat prin abraziune (Pl. 8/b). Central, a fost realizată o perforație prin percuție (Pl. 8/c). Un metapod de carnivor (*Canis/Vulpes* sp.) sau iepure (*Lepus* sp.) a fost segmentat la ambele extremități prin sciage, urmat de abraziunea planului de segmentare. A rezultat o perlă tubulară. Un metapod de *Sus* sp. a fost transformat într-o figurină (Pl. 8/d), cu o morfologie triunghiulară. La nivelul extremității proximale a fost amenajată o suprafață plană, prin abraziune. Apoi, suprafața osului, pe cele trei fețe a fost regularizată prin abraziune (Pl. 8/e). La nivel distal, pe toate cele trei laturi, s-a inițiat un șanț transversal prin sciage. Ochii sunt marcați prin rotație bifacială (Pl. 8/f) iar extremitatea distală are o morfologie în V, creată probabil prin sciage bilateral, după care suprafața a fost regularizată prin abraziune. În fine, alte două fragmente, imposibil de încadrat tipologic, provin de la piese finite. Sunt suporturi plate, obținute prin percuție, la care laturile de debitaaj au fost regularizate prin abraziune. Lipsesc extremitățile, care ne-ar fi putut oferi indicii privind funcționalitatea lor. Sunt prezente și alte materii prime, precum dintele sau valva *Glycymeris*. În primul caz este vorba despre un canin de *Cervus elaphus* (Pl. 8/g), perforat spre rădăcină prin rotație bifacială (Pl. 8/h). Perforația este uzată, cu dispariția stigmatetele tehnologice, deformare laterală și formarea unei fațete plane de frecare (Pl. 8/i). Prezența valvei de *Glycymeris* dovedește existența rețelilor de schimb cu zona Mediteranei. Din așezarea de la Hârșova provine un fragment de brățară subțire (Pl. 8/j), cu o morfologie

rectangulară. Piesa a fost obținută prin abraziune bifacială (Pl. 8/k), Uzura este extrem de avansată, cu lustru macroscopic și dispariția pe mici suprafețe a striurilor tehnologice (Pl. 8/l).

Studiu materialului faunistic (moluște, pești, țestoase și păsări) În campania arheologică din anul 2017 s-au analizat materialele faunistice provenind din secțiunea SC/PP. Au fost studiate mai multe unități stratigrafice dintre care cele mai importante ca număr de resturi sunt 20263 (617), 20961 (1120) și 20976 (153). Materialul faunistic studiat a fost prelevat direct (1021 resturi) iar o parte a fost eșantionat și cernut prin site de 4 mm (869). Au fost identificate în total 1890 resturi (Fig. 5) provenind de la moluște (58), pești (1750), țestoase (63) și păsări (19). Moluște. S-au identificat 58 cochilii de moluște. Dintre acestea cele mai numeroase (58) aparțin speciilor din genul *Unio* (*U. pictorum*, *U. tumidus*, *U. crassus*) urmate de cele (3) ale scoicii de lac (*Anodonta* sp.) și gasteropodului *Viviparus* sp. (Fig. 5). Și în acest eșantion frecvența valvelor de *Unio crassus* este crescută 32% din total moluște. Aceste date confirmă rezultatele anterioare și faptul că în această perioadă a locuirii scoica era consumată mai intens datorită preferințelor alimentare sau chiar a abundenței în mediu datorită caracteristicilor ecologice propice pentru dezvoltarea speciei *U. crassus*. Pești. În aceasta campanie au fost identificate 1750 resturi ce au aparținut peștilor (Fig. 5) din care 1165 (66,57%) au fost determinate. Dintre acestea 50,91% provin prin colectare directă iar 49,09% prin cernerea a 86 litri de sediment din USrile cercetate. Speciile identificate sunt comune în Dunăre și apele dulci: sturioni, știucă, crap, avat, batcă, roșioară, somn,

biban și șalău. Dintre speciile determinate somnul domină ca număr de resturi (456) fiind urmat de sturioni (204) și de crap (184). O comparație între eșantioanele obținute prin recoltare directă și prin cernere de sediment ne arată suprareprezentarea somnului în eșantionul direct și dominanța cyprinidelor în eșantionul cernut (Fig. 6). Reconstituirea dimensiunilor Sturionii sunt prezenți cu resturi provenind de la scuturile osoase externe dar și cu radii de la înotătoare sau oase de la craniu (palatopterygoid, dentar). Singura specie determinată în acest eșantion este morunul (*Huso huso*) cu indivizi de talie medie și foarte mare (17 resturi). Știuca (*Esox lucius*) e prezentă cu opt indivizi dintre care patru sunt de talie mică (380-468 mm Lt, 0,36-0,71 kg). Ceilalți sunt de talii medii (doi între 627-676 mm și 1,8-2,3 kg) și foarte mari (doi între 745-1012 mm LT și 3,1-8,3 kg). Masa totală a știucilor este de 17,8 kg. Plătica (*Abramis brama*) e reprezentată de doi indivizi de dimensiuni medii (445 mm Lt și 1,12kg) masa totală fiind de 2,2kg. Un singur individ de avat (*Aspius aspius*) a fost identificat de dimensiune medie 490mm Lt și 1kg. Batca (*Blicca bjoerkna*) este prezentă cu resturi de la 4 indivizi cu dimensiunile cuprinse între 172-210 mm Lt (65120g) și o masă totală de 385 g. Babușca (*Rutilus rutilus*) este prezentă cu resturi de la zece indivizi: nouă de talie mică (30-165mm Lt și 45-184 g) și unul de talie mare de 340 mm Lt (600 g). Masa totală este de aproximativ 1,73 kg. Doar pentru trei indivizi de roșioară (*Scardinius erythrophthalmus*) s-au reconstituit dimensiunile. Unul este de talie foarte mică (116 mm Lt și 17 g) și doi de talie relativ mare 221 mm (Lt și 280 g). Masa totală pentru această specie este de 0,58 kg. Crapul (*Cyprinus carpio*) a fost identificat cu un număr de 20 indivizi (figura 3) cu talii cuprinse între 509 și 1175 mm Lt (1,9-25,9 kg). Toți se încadrează în categoria reproducătorilor. Masa totală a crapilor ajunge la 189,5 kg. Somnul (*Silurus glanis*). S-au reconstituit dimensiunile pentru 44 indivizi (figura 4) cu talii cuprinse între 718 și 2640 mm LT (2,4-123 kg). Aceștia se încadrează în categoria medie spre mare. Masa totală a indivizilor estimați se ridică la peste 1473 kg. Pentru șalău (*Sander lucioperca*) au fost reconstituite dimensiunile pentru 17 indivizi (Figura 5). Unul este de mici dimensiuni 339 mm LT (0,32 kg) iar ceilalți se încadrează în categoriile mare și foarte mare 576-760 mm Lt și 1,7-4 kg). Masa totală este de 45,6 kg. Bibanul este prezent cu resturi de la patru indivizi de dimensiuni medii (270-355 mm Lt) ce totalizează o masă de (1,5 kg). Datele din acest eșantion confirmă rezultatele de până acum obținute pentru acest nivel (SC/PP). Observăm slaba prezență a speciilor de talie mică și a ciprinidelor chiar și în cazul eșantioanelor obținute prin cernere de sediment, pescuitul fiind orientat către captura speciilor de talie mare precum crapul, somnul, șalăul sau sturionii. Reptile. Cele două specii de țestoase sunt prezente cu 63 resturi. Țestoasa de apă *Emys orbicularis* este prezentă cu 56 resturi izolate de la carapace și plastron. Țestoasa de stepă *Tesudo graeca* este slab reprezentată cu resturi de la plastron și de la carapace un fragment fiind prelucrat prin șlefuire. Aves. În eșantion au mai fost identificate 19 fragmente aparținând păsărilor.

Informații suplimentare online

[Raportul 6033 din *cronica.cimec.ro*](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
